

Трофаїла Наталія,
*к. пед. н., доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Україна*

Trofaïla Nataliia,
*Candidate of Pedagogic Sciences (Ph.D.), Associate Professor at the Department of
Psychology and Pedagogics of Child Development Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical
University, Ukraine*

РОЛЬ БАТЬКІВ У ВИХОВАННІ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

THE ROLE OF PARENTS IN THE EDUCATION OF GIFTED CHILDREN

Anotation. In this article the notions «gift» and «gifted child» are reviewed. The main directions of work with parents of gifted children (their psychological and pedagogic education) are considered. The system of work with the parents of the gifted children in the conditions of public preschool educational is described in the article. The article is told about the problems of parents the gifted children. A necessity of providing psychological and pedagogical preparation of parents, that is needed for stimulation and development of potential creative possibilities of child is marked.

Key words: giftedness, stroke of genius, originality, special cognitive giftedness, hypersensitivity to problems, emotionalism, parental ambitions.

У сучасному суспільстві більше уваги приділяється обдарованим дітям. Досягнення сучасної психологічної науки дозволяють діагностувати обдарованість мало не з раннього віку. Кожна родина, кожні батьки, як тільки їхня дитина народжується, мріють про те, щоб вона була якщо не геніальною, то хоча б талановитою. Особистість обдарованої дитини є надзвичайною.

Дослідженням проблеми обдарованості дітей присвячені праці таких вчених, як: Д. Богоявленська, Л. Венгер, Н. Карпенко, В. Крутецький, О. Кульчицька, Н. Лейтес, О. Матюшкін, В. Моляко, С. Науменко, Б. Теплов, С. Рубінштейн, А. Савенков та інші.

Сьогодні залишаються актуальними питання організації роботи педагогів з батьками обдарованих дітей, некомпетентність яких у питаннях виховання, нерідко призводить до негативних наслідків.

Переважна кількість батьків, для яких народження дитини є очікуваним і бажаним, вважають її унікальною. В цьому вони праві,

оскільки унікальність біологічно закладена в кожній особистості неповторною комбінацією генів.

Вітчизняними психологами розроблено класифікацію дитячої обдарованості, яка містить чотири основні види:

1. Загальна обдарованість.
2. Спеціальна обдарованість.
3. Актуальна чи неприхована обдарованість.
4. Потенційна чи прихована.

Інколи обдарованість дитини виражена яскраво і не помітити її неможливо. В інших випадках, лише педагог може помітити обдарованість дитини і допомогти батькам так організувати спілкування та спільну діяльність з нею, щоб оптимально розвинути потенційні можливості дитини.

Обдарованим і талановитим дітям зазвичай притаманні такі риси:

- сильно розвинуте почуття справедливості, що проявляється у ранньому віці, власна система цінностей, високі вимоги до себе та оточення;

- яскрава продуктивна уява;

- сприйнятливості до невербальних (немовних) проявів почуттів інших (наприклад, мовчазного напруження). Пошук причин, пояснень, приводів;

- добре розвинуте почуття гумору;

- підвищене почуття відповідальності, акуратне виконання взятих на себе зобов'язань.

Роботу з батьками доцільно організовувати за такими напрямками:

- просвітницька, консультативна робота з прийняття дорослими обдарованості дитини;

- психолого-педагогічна просвіта батьків, з метою розширення їхніх уявлень про природу і прояв обдарованості, особливостей поведінки, світорозуміння, інтересів і схильностей дитини, організацію її навчання і виховання;

- консультативна, методична робота з батьками, спрямована на організацію соціального життя обдарованої дитини, формування у неї уявлень про світ, що лежить за межами особистих, пізнавальних чи інших інтересів.

Батьки мають знати, як виявляється обдарованість дітей в дошкільному віці.

Батьки мають бути поінформовані про те, що в обдарованих дітей можуть спостерігатися специфічні кризи, пов'язані з тимчасовим «затуханням» обдарованості.

До них відносяться:

1. Криза креативності – втрата творчого потенціалу, коли дитина припиняє творити. Виникає в ситуації неможливості реалізувати свої здібності.

2. Криза інтелектуальності – зниження інтелектуальної активності, продуктивності. Проявляється в ситуації перевантаження обдарованої дитини завданнями, без урахування індивідуальних потреб.

3. Криза мотиву досягнень – зниження або повна втрата інтересу до процесу й результатів своєї праці. Пояснюється по-різному – порушенням вольової регуляції («міг би, але не хочу»); неадекватною самооцінкою («міг би, але вийде погано») тощо. Перші дві кризи можна охарактеризувати як: дитина не може, то третю – дитина не хоче.

Згідно з позицією академіка В. Моляко, компонентами обдарованості є:

- 1) інтелект;
- 2) мотивація;
- 3) творчість.

То ж батьки мають знати, що їхніми завданнями є розвиток інтелекту дитини – збагачення її знань та розвиток психічних процесів, формування мотивації та забезпечення умов для прояву творчості дитини.

Педагог має підготувати батьків до труднощів, що можуть супроводжувати процес виховання обдарованої дитини.

Серед них виокремлюють:

1. Можливість дитини опинитися в ізоляції від однолітків, оскільки їй нецікаво спілкуватися з ними на їхньому рівні.

2. Небажання виконувати стандартні вимоги в дитячому садку, особливо, якщо ці вимоги суперечать їхнім інтересам або здаються безглуздими.

3. Занурення у філософські проблеми. Обдарованим дітям властиво замислюватися над такими явищами, як смерть і потойбічне життя, релігійні вірування, моральні та філософські проблеми.

4. Розбіжність між інтелектуальним та соціальним розвитком. Важливо, щоб батьки таких дітей чітко усвідомлювали: правильне сімейне виховання є основою успішного розвитку їх малюка.

То ж завдання педагога пояснити батькам значущість приєднання дитини до колективу однолітків, створення умов для спільних ігор та інших видів діяльності, розвиток комунікативних умінь.

Здібності дитини необхідно сприймати, як дар, що не суперечить природі дитини і не ставить її над чи поза однолітками. Враховуючи індивідуальні особливості свого малюка, батьки повинні вміти правильно організувати розпорядок дня, передбачивши в ньому місце для гри, праці, навчання, спілкування за інтересами, а також час для самостійних занять дитини за її вибором. Дотримання режиму дня сприяє забезпеченню емоційної стабільності дитини, розвитку її вольових якостей та навичок самостійності.

Величезна роль батьків у набутті дитиною позитивного образу власного «Я». Адже усвідомлення своєї несхожості з іншими дітьми може вивести дитину з рівноваги і спричинити неадекватні реакції. Тому, підтримку дитини, схвалення і заохочення доцільно поєднувати з оцінкою досягнень інших дітей, підкресленням їх характерних особливостей. Дитину поступово необхідно підводити до розуміння унікальності, неповторності кожної людини та сприйняття цієї своєрідності, як цінності.

У закладах дошкільної освіти робота з батьками обдарованих дітей здійснюється в різних формах: індивідуального консультування, організації перегляду батьками занять в дитячому садку, рекомендації відповідної літератури, організації тематичних, батьківських конференцій тощо.

Більш ефективними є індивідуальні консультації вихователів, що у сучасних умовах можуть здійснюватися не лише у процесі спілкування, а й засобами інформаційнокомунікативних технологій. Таким чином, обдаровані діти випереджають своїх однолітків, за силою і кількістю сприйняття оточуючих подій та явищ, вони більше схоплюють і більше розуміють.

Батьки обдарованих дітей мають бути обізнані з психологічними особливостями малюків, щоб відповідним чином організувати виховання дитини та забезпечити оптимальні умови для розвитку її здібностей.

Надати допомогу батькам можуть кваліфіковані педагоги та психолог закладу дошкільної освіти. Зміст бесід та консультацій педагога з батьками залежить від індивідуальних особливостей дитини та стилю виховання в родині.

На сьогодні просвітництво батьків постає, як одне з головних завдань діяльності вихователів, для реалізації якого виникає потреба у забезпеченні останніх якісною науковою літературою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Карпенко Н. А. Генезис розуміння батьками проявів дитячої обдарованості : автореф. дис. ... канд. псих. наук : Київ. 2009. 21 с.
2. Лейтес Н. С. О признаках детской одаренности. Вопросы психологии. 2003. № 4. С. 13–18.
3. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі. Х. : Точка, 2007. 192 с.
4. Савенков А. И. Одарённый ребенок дома и в школе. Екатеринбург: У-Фактория, 2004. 272 с.

REFERENCES:

1. Karpenko N. A. (2009). *The genesis of parents' understanding of the manifestations of children's talents*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
2. Leytes N. S. (2003). *On the signs of children's giftedness*. *Voprosy psihologii*, 4, 13-18 [in Russian].
3. Orzhehovska V. M. (2007). *Interaction between school and family: strategies, technologies, models*. Kharkiv: Tochka [in Ukrainian].
4. Savenkov A. I. (2004). *A gifted child at home and at school*. Ekaterinburg: U-Faktoriya [in Russian].